

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrta leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam po pošti, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravištvu „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravištvu Koroška cesta št. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petstotice za enkrat 15 vin, za dvakrat 25 vin, za trikrat 35 vin. Za večkratno oglašje primoren popust. Inserati se sprejemajo do srede jutraj. — Nezaprite reklamacije so poštne proste.

Gornja Savinjska dolina.

Kakor hitro se je pojavila v političnem življenju spodnještajerskem Slovenska kmečka zveza, postavila se je Gornja Savinjska dolina ob njeno stran ter držala zvesto ž njo tudi v časih najljutejšega boja, kakor se je pri nas razvil ob času zadnjih državnozborskih volitev. Zvestoba se mora z zvestobo plačevati, zato so se poslanci Slovenske kmečke zveze ozirali pri svojem delovanju tudi na težnje in zahteve Gornje Savinjske doline in porabili so sedaj prvo priliko, da politijo med vrle svoje pristaše, jim izrečejo zahvalo ter poročajo o svojem delovanju. Zadnje nedeljo dne 8. septembra je priredila Slovenska kmečka zveza tri shode v Gornji Savinjski dolini, ki so se vsi sijajno obnesli ter pokazali o zaupanju, katero vživa naša kmečka stranka v tem okraju.

Shod v Lučah.

Zjutraj po rani sv. maši se je vršil shod v Lučah, kamor so prihiteli tudi vrli Solčavčani s svojim župnikom in županom. Predsedovala sta župan lučki in župan solčavski. Državni poslanec dr. Korošec razvija program S. K. Z., govori o delovanju in položaju v državnem zboru ter se bavi s krajevnimi zadevami. Med zborovalci in govornikom se je razvil potem zanimiv razgovor o domačih zadevah, posebno glede pašnikov, cest, šole itd. Poslanec obljubi posredovati v napominjanih zadevah. G. župan solčavski predlaga nato več resolucij (sklepov), v katerih se izreka zaupanje poslanecem S. K. Z., se obsoja odpad dr. Ploja, se zahtevajo kmetijske šole, besne zveze s Kranjsko in Koroško, se obsoja postopanje liberalcev pri družbi sv. Cirila in Metoda itd. Nato se je shod, ki se je obnesel na vsestransko zadovoljnost, zaključil.

Shod v Ljubnem.

Par liberalnih pristašev je pred shodom sicer grozilo, da bo motilo shod z življenjem, toda ko se je pričelo zborovanje, padlo je liberalnim junakom srce v hlače in omejili so se razadnje na par medklicev, toda tudi za te je posebno učitelj Hribernik skupil tako pošteno, da menda ne bo kmalu zopet našel veselja, delati medklice na shodih naših poslancev. Opozarjamo, da se je pri tej družbi nahajal tudi gozdarski uradnik Gril, ki ima sicer geslo Heil

und Sieg in nemštvo vedno na svojem jeziku, a je ob enem tudi najboljši pristaš celjske „Narodne“ stranke. Shodu sta predsedovala župan Juvan in veletržec Petek. Državni poslanec dr. Benkovič, navdušeno pozdravljen, je govoril o Kmečki zvezi, o štajerski in Narodni stranki. Udarci so padali tako močno in silovito po nasprotnikih, da so bili brez besede, naši pristaši pa so z navdušenimi vskliki dajali izraza svojemu oduševljenju. Za dr. Benkovičem je govoril državni poslanec dr. Korošec. Dokazal je, da so poslanci S. K. Z. pošteno začeli izpolnjevati obljube, ki so jih delali ob času volilnega boja, dočim so poslanci Narodne stranke živeli v brezdelnosti. Tudi ta govor je našel splošno odobravanje. Potem so kmetje stavili nekatera vprašanja in se posebno pritoževali o kaznovanju zaradi šolskih zamud. Ko sta poslanci v tem oziru oddala zadovoljive odgovore, je župan Juvan z navdušenim nagovorom zaključil sijajno uspeli shod.

Shod na Rečici.

Iz rečičke in sosednih župnij so prihiteli pristaši S. K. Z. v Rečico, da slišijo svoje poslance. Pri g. Prisanu se je vršil shod. Predsedoval je vrloznani župan rečički g. Rekun. Najprej dobi besedo državni poslanec dr. Korošec, ki razpravlja o programu S. K. Z., o štajerski in Narodni stranki ter posebno med vseboanim smehom osvetljuje narodni program celjske Narodne stranke. Poslanec dr. I. Benkovič pa je v temeljitem govoru razpravljal delovanje naših poslancev v državnem zboru. Ko so kmetje stavili vprašanja zaradi lovske in gozdne postave in je dr. Korošec na to povoljno odgovoril, izrekla se je našim poslancem in S. K. Z. zaupnica in g. župan je zaključil prav lepo obiskano zborovanje.

Navdušenje za S. K. Z. in njen program napreduje na Spodnjem Štajerskem. Zato pa še nadalje krepko na delo!

Politični ogled.

— Cesarske vaje na Koroškem so se vršile severno od Drave med Osojskim jezerom in Velikovecem od 2. do 7. septembra pod vodstvom nadvojvoda Franca Ferdinanda. Vaje so bile podobne pravi bit-

ki, preskrbovanje vojaštva in živine je bilo vojno. — Cesar se je pripeljal v Celovec dne 4. t. m. Povsod, koder se je vozil, so ga množice živahno pozdravljale. Po običajnem pozdravu se je vladar takoj podal v glavno taborišče. Moštvo je spočetka veliko trpelo vsled vročine in dolgotrajnih pohodov, pozneje pa vsled mrzlega vremena in nalive. V petek je bil pri glavni vojni na celi črti zmagovit tretji voj. Pri letošnjih vajah se strogo ravna po japonskem načinu, da prikrivajo vsa povelja. Nobenemu poveljniku ni znano kretanje sosednih čet. — Vojno ministstvo je razglasilo, da so vse vesti o smrti vojakov pri letošnjih manevrih neresnične in samo izmišljotina židovskega in socialdemokratskega časopisja. Ko je cesar o teh lažeh zvedel, je bil zelo vzlovoljen. Židovsko časopisje, je zato napadalo letošnje manevre, ker je bil vodja istih nadvojvoda Franc Ferdinand, katerega židi ne marajo, ker je katoliškega mišljenja. S tem so mu hoteli spodkopati ugled pri ljudstvu.

— Iredenta je med avstrijskimi Italijani društvo, ki deluje na to, da bi spravila Trst, Istro, Dalmacijo, Gorico in Južno Tirolsko, kjer prebiva nekaj Italijanov, pod italijansko kraljestvo. Ta Iredenta je delala naši avstrijski vladi mnoge preglavice in vlada je začela v nekaterih slučajih nastopati proti nji. V zadnjih dveh mesecih pa so si avstrijski politiki dvakrat prav globoko oddahnili. Bilo je to prvič, ko je naš zunanji minister baron Aehrenthal obiskal italijanskega ministra za zunanje zadeve Tittonija v Desio, in drugič, ko je Tittoni vrnil Aehrenthalu obisk na Semerniku. Vse si je oddahnilo olajšano, češ, sedaj so naše razmere z Italijo urejene, sedaj se ni bati več vojske s tem sosedom. Zlasti iredentistom so baje sedaj zamašena usta, sploh je iredenta mrtva — se je glasilo. No, po velikem veselju je prišlo zopet trezno spoznanje in marsikdo se je zopet domislil one stare resnice, da se prijateljstva med narodi ne sklepajo v sejah kakih diplomatov, marveč zunaj, v širokem toku narodnega življenja. Oglasil se je tudi stari avstrijski politik, bivši minister in osebni prijatelj cesarjev, baron Chlumecky. V zadnji „Österr. Rundschau“ razmotriva vprašanje, ali je iredentizem res mrtev ter prihaja do zaključka, da iredentizma v italijanskem narodu sestanka ministrov nista spravila v grob, da še živi in — dela!

Podlistek.

Kako so se slovenski kmetje upirali grajščakom.

(Predaval Marko Kranjc pri Sv. Jurju ob Ščavnici.)

Vsakdo od vas je že čul o onih hudih časih, ko še slovenski kmet ni bil samsvoj, ampak ko je še zdihoval pod težkim grajščinskim gospodstvom; ko so imeli vse pravice le visoki gospodje, grofi, grajščaki in baroni, kmetje pa so morali plesati tako, kakor so hoteli ti nemški gospodje, ki so kmečko ljudstvo strahovali s svojih visokih gradov.

Po vsej slovenski zemlji so razširjene zgodbe in povesti, resnične ali izmišljene, o neusmiljenih nemških grajščakih in njihovih oskrbnikih. Stare babice in dedeki pripovedujejo radovedni mladini o grajščinskih gospodi, o roboti, desetini in drugih nadlogah, ki so trle kmeta.

Možje, ki še pomnite preteklih 60 let, ste doživeli zadnji konec odvisnosti kmeta od grajščaka. Vi še dobro veste, da kmet pred 60 leti davka ni plačeval v denarju naravnost državi, ampak domačemu grajščaku. V grad je hodil na raboto, tja je vozil zrnje in vino, ki mu ga je oskrbnik lahko takoj izlil, če se mu ni zdelo dosti dobro in čisto, in moralo se je pripeljati drugo. Dobro še pomnite, kako so prileteli grajščinski hlapci na vaše dvorišče, kjer so naglo prešli preplašene goske in prijeli vsako deseto žival, in kako so pobrali vsak deseti snop s polja.

Tako je bilo še pred 60 leti; zdaj hvala Bogu vsega tega ni več. Danes plačuje zadnji človek svoje krajcarje naravnost vladi, zato pa dobiva pravico, da sme tudi kaj vmes govoriti, da lahko vpliva na

vlado. Vladarska moč se prenaša na ljudstvo. Zadnji konec tega razvitka je splošna volilna pravica, ki se je vpeljala lansko leto. Zdaj so splavale zadnje pravice bogatašev in plemenitnikov po vodi in ne dobi jo nikoli več.

Kaj ne, velik razloček je opaziti v kmečkih bremenih, pravicah in dolžnostih za zadnjih 60 let, ki jih lahko pregledamo z lastnimi očmi in z lastnimi izkušnjami?

Kam se le pridemo, če posežemo še bolj nazaj, če si ogledamo dobo, v kateri je živel naš kmet pred 200, 300, 400 leti!

Razloček med sedanjimi razmerami in tedanjim kmečkim stanjem bo vsekakor še večji. Tam bomo videli še hujše in neznosnejše razmere, ko pred 60 leti, videli bomo strašno moro, ki je tlačila slovensko kmečko ljudstvo.

Doba pred 200, 300, 400 leti je bila strašna doba, ki je rodila nešteto solz in vzdihov. Bili so to časi, ko je slovensko kmečko ljudstvo kakor črna živina služilo in tlačano grajščakom, od druge strani pa ni bilo nikdar varno pred Turki, ki so prihrumeli leto za letom, pomorili in požgali vse, kar se je dalo, mladino pa odvajali seboj na Turčijo, poleg tega pa so tlačile ljudstvo še druge hude nevolje, povodnji, kuga, lakota, kobilice.

Oglejmo si to nesrečno dobo natančneje; videli bomo, kako hudo se je godilo v tistih časih našim kmečkim prednikom in kako so poskušali rešiti se tega neznosnega stanja.

Kmet takrat ni bil samsvoj gospod, kakor danes, ni bil lastnik zemlje, ki jo je obdeloval, ampak pravi gospodar zemlje je bil grajščak, kmet pa je bil le zato na svetu, kakor si je mislil grajščak, da gospodi zastonj obdeluje zemljo.

Pa ni bilo dovolj, da je obdeloval kmet grajščaku zemljo na kmetiji, kjer je bival, še v grad je

moral hoditi delat, bodisi sam kot delavec ali pa z živino in to po dva, tri, včasih še več dni na teden. To je bila rabota. Na raboti so ravnali s kmetom strahovito hudo; če je zamudil kmet ali zakrivil kaj drugega malega, takoj je pel po hrbtu bič ali batina, ali pa so ga zaprli v globoke grajske ječe; posebno prevzetni grajski oskrbniki so bili ljudje brez srca in so ravnali s kmetom hujše ko z zadnjim grajskim psom.

Navadno so bili grajski oskrbniki kmečki sinovi, ki so se z vsemi štirimi priplazili do svoje službe. Pa mislite, da so se zdaj kaj spomnili svojih kmečkih bratov in jim skušali vsaj nekoliko olajšati težko breme? Kaj še?

Kakor se tudi dandanes mnogokrat zgodi, da prikobaca kak kmečki sin za eno stopnjo višje kot njegov oče, pa že ne ve, kako bi pokazal svetu, da ni več priprost kmet in se mu še skoro vredno ne zdi, da bi govoril s kmetom, tako so tudi ti grajski oskrbniki mislili, da so že pol boga.

Da bi kmetom še bolj nagajali, so tirjali raboto več dni po vrsti nalašč ravno ob tistem času, ko delo najbolj pritiska, postavim o spomladanski koplji v vinogradih; tako je kmetu delo zmirom zastajalo, pridelkov je bilo malo in kar nič se ne sme čuditi, če čujemo v tistih časih večkrat o hudi lakoti.

Pa še več je hotel nemški grajščak od našega kmeta. Od vseh pridelkov mu je moral dajati deseti del: vsak deseti snop, vsak deseti čeber vina itd. je bil grajščakov.

Tudi pri desetini se je kmetom pogosto hudo prizadevalo. Da bi kmet ne goljufal in snopja ne skril, je dostikrat tirjal grajščak, da mora kmet pustiti vse na njivi, dokler ne pride desetinar in ne pobere svojih desetih snopov.

(Dalje prihodnjik.)